

Intakte haler hos økologiske grise

Praktisk afprøvning af BehavePro for reduktion af halebid

Kontakt
Rikke Thomsen
rith@icoel.dk, 26869134

Udgivet af

Innovationscenter for Økologisk Landbrug
Agro Food Park 26
8200 Aarhus N

+45 78780120

info@icoel.dk

Forfatter

Rikke Thomsen, Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Introduktion

Halebid er en vedvarende udfordring i økologisk såvel som konventionel griseproduktion, med store konsekvenser for dyrevelfærd, landmandens arbejdsglæde og økonomi.

For grisene er det at bide haler ikke naturlig adfærd, og det forårsages af en stressreaktion. Halebid kan give infektioner og føre til halthed, reducere foderindtag og tilvækst, og giver generel nedsat trivsel. For landmanden betyder det ekstra arbejdstid, flere behandlinger, højere dødelighed og udfordringer ift. staldkapacitet, der skal rumme frasorterede grise. Grise med halebid frasorteres ved slagt og kødet mister økologi-status, dermed bliver kød der er produceret økologisk ikke solgt økologisk. Det giver en ustabil afsætning af økologisk grisekød. Samtidig udfordrer det den forbrugeraccept der er for økologien med en forventning om høj dyrevelfærd.

Formålet med projektet 'Intakte haler for økologiske grise i storstier' var at undersøge perspektiverne for reduktion af antallet af halebidte grise i økologiske besætninger, ved brug af et tilskudsfoder med adfærdsdæmpende egenskaber.

Materialer og metoder

Produktet BehavePro

BehavePro er en urteblanding, der ifølge producenten kan reducere uro og stress hos grise og dermed mindske uønsket adfærd. Produktet kan tilsættes tørfoder; 2 kg/ton foder, hos grise med en vægt på 30-110 kg (pris i 2024 ca. 13,06 kr./gris) og/eller det kan tilsættes vandet; 0,2 % opløsning via medicinblander i 5 dage (pris i 2024 ca. 6,55 kr./gris). Tildeling i kun 5 dage via vandet kan bruges til at berolige grisene i situationer hvor man ved, at der kan opstå problemer, fx i forbindelse med foder-skifte, flytning mm.

Firmaet bag produktet har fået gennemført kontrollerede forsøg under konventionelle forhold, som har vist op til 40 % reduktion i halebid, men ikke fuldstændig eliminering. Produktet er ikke tidligere testet under økologiske forhold.

Fra september 2024 til juni 2025 blev BehavePro (til tørfoder) afprøvet i to besætninger med hhv. storstier og små stier. Produktet blev tilsat tørfoderet i alle stier i registreringsperioden. Vand-delen blev kun afprøvet på den ene af de to besætninger.

Besætningerne der blev udvalgt til afprøvningen, var besætninger med godt management, med allerede igangsatte tiltag for reduktion af halebid. Dette var en vigtig faktor, da brug af produktet BehavePro var tiltænkt som et sidste tiltag mod reduktion af halebid, på besætninger hvor eventuelle stressfaktorer (fx problemer med indeklima, fodring, belægningsgrad mm) var udelukket, for ikke at adfærdsbehandle grise i stressfyldt miljø.

Besætninger

Der indgik to besætninger i afprøvningen, med to forskellige produktionssystemer.

Besætning 1:

Besætningen havde et stisystem med storstier med hhv. 150 og 300 grise. Indendørs var der kummer med fintsnittet strøelse som lejeareal og ad lib tildeling af tørfoder i domino foderkasser. Grovfoder blev tildelt på udearealet.

Billede 1. Besætning 1 med stortier. Foto: Rikke Thomsen

Besætning 2:

Besætningen havde et stisystem med små stier med ca. 30 grise. Indendørs var der et halmstrøet lejeareal og tørfoder ad lib. i røfoderautomater. Grovfoder blev tildelt på gulvet indendørs.

Billede 2. Besætning 2 med små stier. Foto: Rikke Thomsen

Registreringer

Registreringer besætninger

Besætningerne overvågede nøje alle grise i registreringsperioden. På daglig basis registrerede besætningerne i alle stier grisenes haleposition (hængende og/eller trykket ind), halesår (tydeligt sår, blødende hale eller ny sårskorpe), uro i stien (normal aktivitet, mere aktive end normalt, 'hænger i støvlerne'), med markering af om det var enkelte grise eller en del grise i hver kategori. Derudover blev det registreret hvis der var udfordringer i stien (problemer med fx foder eller vand, sygdom mm), og hvilken handling der blev foretaget for at løse eventuelle udfordringer.

Besætning 1 lavede desuden ekstra registreringer, der var igangsat allerede inden registreringsperioden i projektet. Her blev der lavet registreringer af forekomst af halebid – bl.a. dato, stald, vægt og alder i dage.

De daglige registreringer på begge besætninger blev foretaget for nøje overvågning af opstået halebid, og kortlægning af sammenhæng med hængende haler og øget uro i stierne. Registreringer af udfordringer skulle vise mulige årsager til udbrud af halebid. Registrering af hvilken handling der var foretaget, skulle vise hvad besætningen gjorde for at stoppe det.

Registreringer Innovationscenter for Økologisk Landbrug (ICOEL)

3-6 gange pr. hold besøgte ICOEL besætningerne og gennemgik stierne for grise med halesår (friske eller ophelede), trivsel (utrivelige grise, halthed, øresår og grise med mange sår) samt stihygijne.

Registrering af grisenes trivsel og hygijne i stien blev foretaget for at vise en eventuel årsag ved udbrud af halebid.

På begge besætninger blev foderområderne overvåget med kamera ved brug af vildtkamera. I perioden fra kl. 8-18 blev der taget et billede i et interval på 15 min.

Billede 3. Kameraopsætning til overvågning af foderområde. Foto: Rikke Thomsen

Billede 4. Eksempel på billede af foderområde fra kameraovervågning. Foto: Rikke Thomsen

Kameradata blev gennemgået ved udvælgelse af billeder på datoer hvor besætningerne havde registreret halebid på deres besætning. For undersøgelse af hængende haler og sammenhæng med udbrud af halebid, blev billeder udvalgt 6 dage før og 6 dage efter et registreret halebid. Antallet af synlige haler blev talt og ud af disse, antallet af grise med hængende haler. Registreringerne blev lavet, for at undersøge om hængende haler var en brugbar indikator for et forestående udbrud af halebid.

Der blev indkøbt dB målere til ophængning i stierne, for at undersøge om øget lydniveau i forbindelse med et udbrud af halebid kunne bruges som indikator for halebid. Kvaliteten af udstyret var ikke tilstrækkelig til at kunne bruges, og denne del blev derfor ikke gennemført.

Data

På besætning 1 blev der i perioden september 2024 til juni 2025 indsamlet data for 8 hold, med hvert hold bestående af hhv. en sti med 300 grise og en sti med 150 grise. Der blev således lavet besætningsregistreringer og ICOEL-registreringer i 16 stier i alt.

På besætning 2 blev der i perioden november 2024 til maj 2025 indsamlet data for 7 hold, med hvert hold bestående af 4 stier. Der blev lavet besætningsregistreringer i 21 stier, ICOEL-registreringer i 28 stier og kameraovervågning i 10 stier.

Resultater

På besætning 1 blev der observeret halebid i alle 16 stier, varierende fra 1-29 dage, med en gennemsnitlig varighed på 8 dage. Tiltag til at stoppe et udbrud var typisk at tage halebideren ud, og det blev gjort i 14 ud af 16 stier.

På besætning 2 blev der observeret halebid i 12 ud af 21 stier. Det varierede fra 6-26 dage, med en gennemsnitlig varighed på 7,5 dage. Også her var den typiske handling at frasortere halebideren, hvilket blev gjort i 8 ud af de 12 stier med halebid.

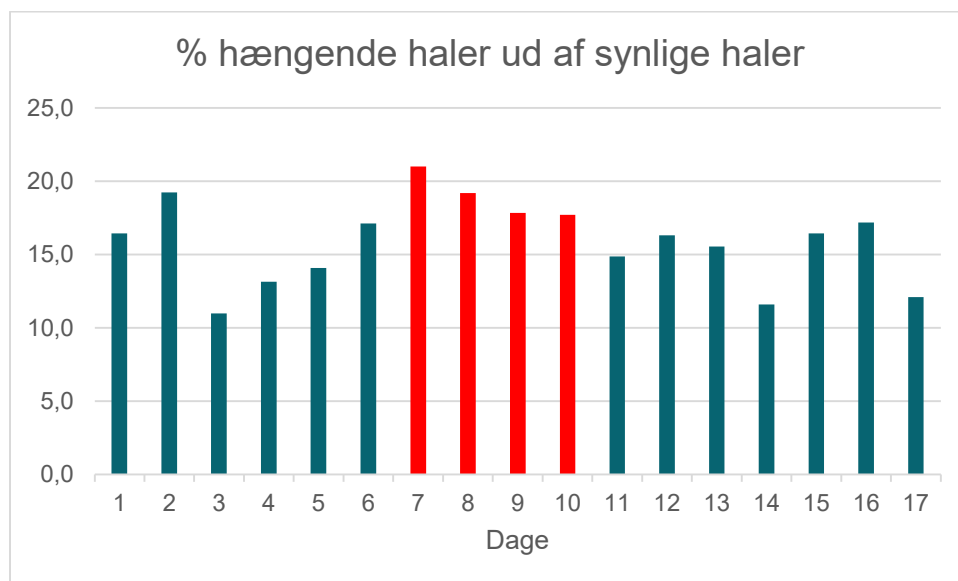
Fælles for begge besætninger var, at der typisk forekom flere udbrud pr. sti, men kun få grise med halebid pr. udbrud. Der var halebid spredt over alle måneder i registreringsperioden i begge besætninger, og det forekom hos både små og store grise.

Der var ud fra besætningernes registreringer ikke noget tydeligt mønster med at hængende haler opstod før et udbrud. Der var typisk hængende haler i forbindelse med halebid, og en del dage derefter. Det var ud fra besætningernes registreringer dermed ikke en tydelig indikator for, at halebid var under optræk.

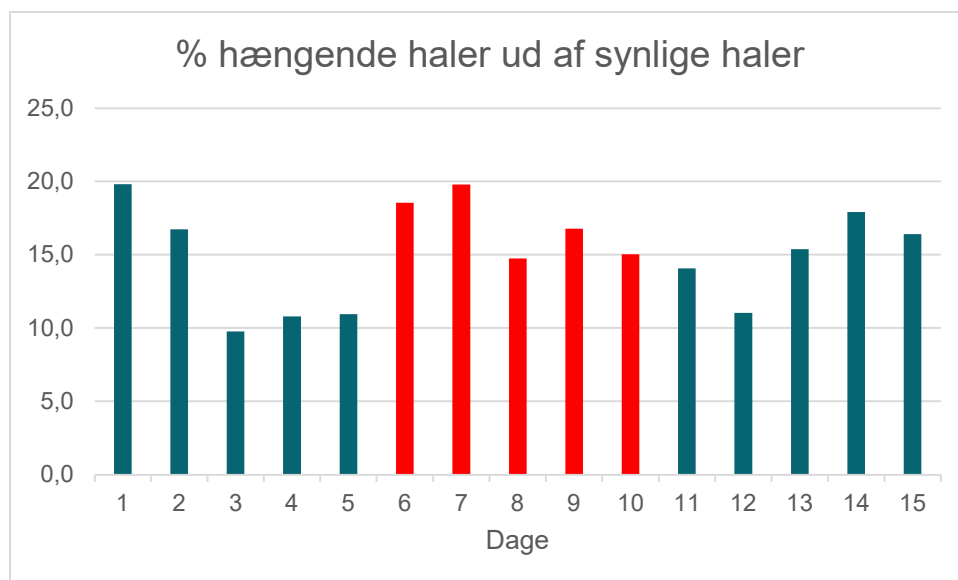
Der blev for nogle udbrud angivet fx kraftig blæst, dårlig ventilation eller manglende foder, som kan være medvirkende til at et udbrud opstår, men det var kun i få tilfælde, og kunne ikke forklare de relativt mange dage med halebid på begge besætninger. Kun i få tilfælde var der i forbindelse med halebid registreret øget uro i stien.

Registreringer foretaget af ICOEL (64 registreringer fordelt på 16 stier på besætning 1 og 87 registreringer fordelt på 28 stier på besætning 2) viste halebidte grise i 9 stier på besætning 1 og 14 stier på besætning 2. Der blev i alle stier registreret utrivelige grise, typisk med øresår. Der sås ikke nogen indikation af at bestemte udfordringer (hygiejne eller mistrivsel) gav anledning til halebid.

Kameraovervågning med registrering af hængende haler viste visse sammenhænge mellem hængende haler og halebid, men var ikke nogen tydelig indikator. Figur 1 og 2 viser udvalgte data, med et stigende antal hængende haler op til et udbrud af halebid (røde søjler) i figur 1, mens figur 2 ikke viser noget mønster.

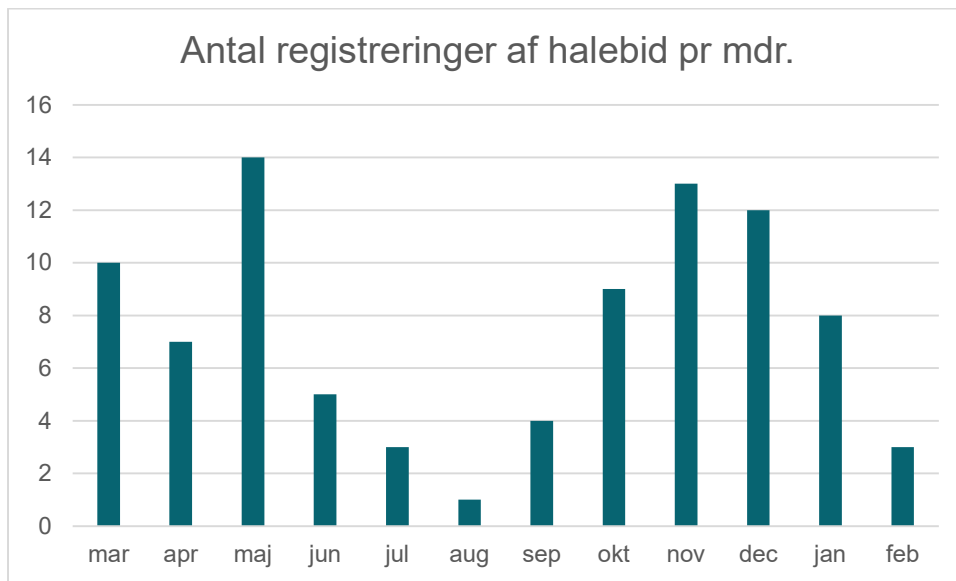
Figur 1. Andel af hængende haler i procent for udvalgt periode med halebids. Røde søjler er dage med halebids

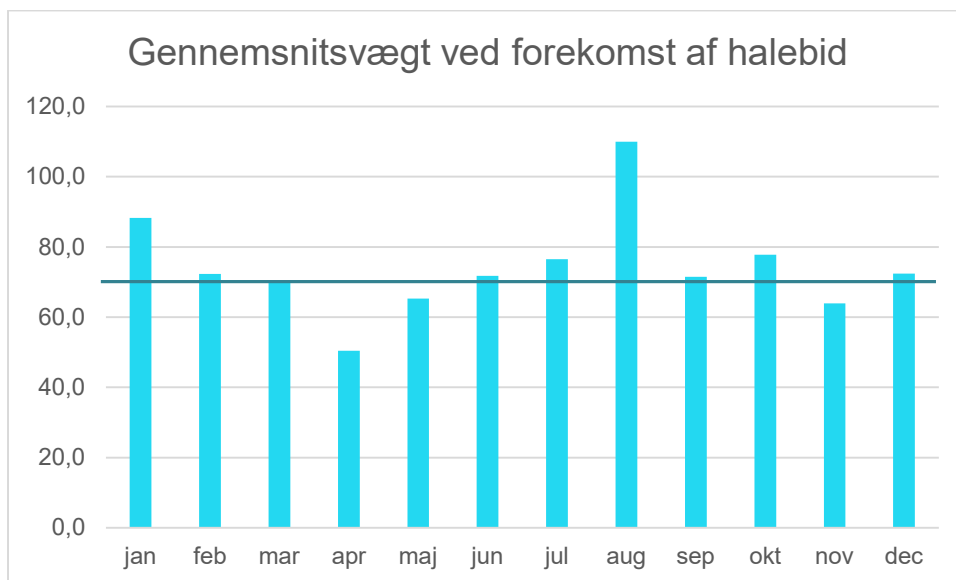
Figur 2. Andel af hængende haler i procent for udvalgt periode med halebids. Røde Søjler er dage med halebids.

Besætning 2 afprøvede også BehavePro Liquid, hvor det i udvalgte stier blev tildelt via medicinblander i 5 dage. Stierne blev valgt pga. øget uro og optræk til halebids, uden at et egentligt halebidsudbrud var i gang. Det gav lidt blandede resultater. I ét tilfælde opstod der halebids i stien, og der var ikke en entydig oplevelse af, at grisene blev roligere ved tilførsel af produktet.

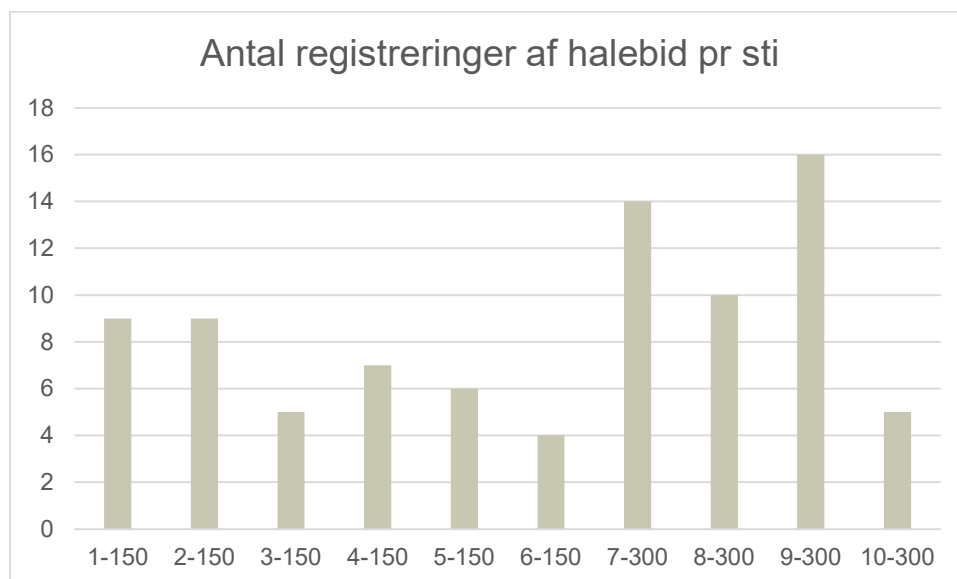
De ekstra registreringer lavet af besætning 1, som viste data for et helt år, gjorde det muligt at undersøge yderligere detaljer for et halebidsudbrud for denne besætning. Se figur 3-5.

Figur 3. Antallet af registreringer af halebid opgjort pr. måned.

Figur 4. Gennemsnitlig vægt ved forekomst af halebid opgjort pr måned. Blå streg viser det totale gennemsnit for året.

Figur 5. Antal registreringer af halebid opgjort pr. sti med angivelse af gruppestørrelse.

Registreringerne viste, at halebid forekom hele året, dog med flest udbrud i efterår og vinter. Det er et typisk mønster der ofte ses, når der er store udsving i temperaturen og høj luftfugtighed.

Halebid opstod oftest hos grise omkring 60–70 kg, hvilket stemmer med hvad der er fundet i tidligere studier. Ved opgørelse af antal registreringer af halebid pr. sti, så der ud til at være flere halebid i stier med 300 grise kontra 150 grise.

Overvågning af halebid kan hjælpe med at identificere kritiske tidspunkter eller bestemte stier, hvor der kan sættes ind med forebyggende tiltag for minimering af halebid.

Konklusion

Afprøvningen af produktet BehavePro (både i tørfoder og vand) viste ingen entydig effekt på reduktion af halebid. Halebid forekom i begge besætninger gennem hele registreringsperioden, og grisene var ikke roligere og mere afdæmpede end før afprøvningen.

Der var ingen klare indikatorer, hængende haler eller øget uro, for optræk til halebid, og kameraovervågning viste kun svage sammenhænge.

Registreringerne peger på, at halebid opstår i komplekse samspil af faktorer, hvor enkelte miljømæssige udfordringer (fx ventilation, foder mm) kan bidrage, men ikke alene forklarer udbruddene. Forebyggelse kræver derfor en helhedsorienteret tilgang med hurtig identifikation og frasortering af bidere, ekstra tilsyn, løbende overvågning for udpegning af kritiske tidspunkter samt fokus på staldmiljø (klima, beskæftigelsesmateriale mm) og foderstrategi.